

Заньковська Г. Д.,
Чернівецький Національний Університет

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ *КОНФЛІКТ* (на матеріалі лексикографічних джерел)

Стаття присвячена дослідженню компонентної структури концепту КОНФЛІКТ. Виведено домінуючу лексему концепту, встановлено базові семи у змісті значення у вигляді ядра та периферії. Аналіз проводиться на матеріалі тлумачних словників англійської мови.

Ключові слова: концепт, компонентний аналіз, компоненти (семи).

Статья посвящена исследованию компонентной структуры концепта КОНФЛИКТ. Выведена доминирующая лексема концепта, установлены базовые семи в содержании значения в виде ядра и периферии. Анализ проводится на материале толковых словарей английского языка.

Ключевые слова: концепт, компонентный анализ, компоненты (семи).

The article deals with the research of the component structure of the concept CONFLICT. The dominant lexeme of concept is singled out, the basic semes are determined in the content of the meaning as a nucleus and periphery. The analysis is conducted on the material of English-English dictionaries.

Key words: concept, componential analysis, components (semes).

Мета статті полягає у визначенні та аналізі компонентів, що складають компонентну структуру концепту КОНФЛІКТ, який є **об’єктом** нашого дослідження.

У статті реалізоване наступне **завдання** – застосування компонентного аналізу для визначення складових компонентів лексичного значення імені концепту КОНФЛІКТ, що здійснюється за допомогою розщеплення значення слова на так звані семи. **Матеріалом** для нашого дослідження виступають лексикографічні джерела.

Детальне дослідження понятійно-ціннісного змісту концепту КОНФЛІКТ зумовлює **актуальність** написання даної статті.

Отже, перед тим як розглядати зміст даного концепту необхідно дати визначення поняттю концепт. Концепти виступають як одиниці зберігання людського знання; їх тлумачать як змістові одиниці пам’яті, як оперативні ментальні одиниці, які забезпечують мовленнєву діяльність.

Автори “Короткого словника когнітивних термінів” зазначають: “Концепт – термін, що служить поясненню одиниць ментальних чи психічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання й досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам’яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку, всієї картини світу, відображеної в людській психіці” [1, с. 90-93].

О. О. Селіванова кваліфікує концепт як інформаційну структуру свідомості, організовану одиницю пам’яті, яка містить сукупність знань про об’єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п’яти психічних функцій свідомості й позасвідомого [2, с. 410].

Наступним кроком є дослідження понятійно-ціннісного змісту концепту КОНФЛІКТ.

Етимологічна ознака – це змістовий пласт концепту, що існує опосередковано, як основа, на якій виникли і тримаються інші шари значення.

Для виявлення поняттєвої форми концепту звернемося до його етимології.

conflict (v.) – early 15century, from Latin *conflictus*, pp. of *confligere* “to strike together, be in conflict,” from *com-* “together” + *fligere* “to strike.” The noun also dates from early 15c. Psychological sense of “*incompatible urges in one person*” is from 1859; Phrase *conflict of interest* was in use by 1743 [7].

Для дослідження змістового аспекту значеннєвих одиниць мови найефективнішим є компонентний аналіз.

Компонентний аналіз – система прийомів лінгвістичного вивчення значень слів, суть якої полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти, які називають семами, семантичними множниками і, зрідка, маркерами.

Прототипним засобом вербалізації концепту є його ім’я, тобто номінативна одиниця, що вирізняється своєю частотністю, синтаксичною поліфункціональністю та полісемантичністю. Іменем концепту КОНФЛІКТ є субстантивна лексема CONFLICT. Підставами для такого висновку є її значно більша частотність порівняно з синонімічними їй *antagonism, opposition, disagreement, collision, clash, controversy, quarrel, contention, difference, discord, discordance, disharmony, dissension, strife, variance, friction*, й відповідно, прогнозовано більша кількість вільних словосполучень, утворених на її основі, що свідчить про її поліфункціональність.

За допомогою компонентного аналізу виокремимо компоненти, що складають значення номінативної одиниці CONFLICT на основі лексикографічних джерел, а саме тлумачних словників.

За допомогою дефініцій 14 тлумачних словників нами було виділено 95 компонентів, що складають лексичне значення імені CONFLICT (Таблиця 1).

D1 – American Heritage® Dictionary of the English Language

D2 – Cambridge Dictionary Online. Free English Dictionary and Thesaurus

D3 – Collins English Dictionary

D4 – Longman Dictionary of Contemporary English

D5 – MacMillan

D6 – Merriam-Webster’s Online Dictionary

D7 – Oxford Advanced Learner’s Dictionary

D8 – Oxford Dictionaries
 D9 – Random House Webster’s Unabridged Dictionary
 D10 – The Wordsmyth English Dictionary: Thesaurus
 D11 – Webster’s Revised Unabridged Dictionary (1913 + 1828)
 D12 – Webster’s New World College Dictionary
 D13 – Ultralingua
 D14 – WordNet 3.0, Farlex clipart collection.

Таблиця 1.
 Компонентна структура концепту КОНФЛІКТ в сучасній англійській мові

№	КОМПОНЕНТИ	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	D12	D13	D14
1	disagreement	-	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+
2	argument	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	+
3	opposition	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+
4	striving to oppose	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
5	striving to overcome	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
6	opposing operations	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
7	countervailing action	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
8	collision of interests	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-
9	clash	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-
10	incompatibility	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	-	-	-	+
11	interference	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
12	(armed) struggle	-	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-
13	fight(ing)	+	+	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-	-
14	open clash/fighting	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
15	prolonged conflict	+	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+	+	-	-
16	desperate conflict	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
17	(armed) battle	+	-	+	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-
18	hostile meeting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
19	violent situation	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
20	war	+	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+
21	combat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
22	strife	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-
23	warfare	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
24	engagement	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
25	contest	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-
26	contention	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
27	struggling	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
28	controversy	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
29	quarrel	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
30	discord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
31	antagonism	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-
32	opposing/incompatible feelings	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	+	+
33	-/- needs	-	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-
34	-/- opinions	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-
35	-/- principles	-	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
36	-/-interests	+	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-	+	+	+
37	-/- ideas	+	-	+	-	+	+	+	-	+	-	-	+	+	+

38	-/- wishes	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-
39	-/- wills	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
40	-/- qualities	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
41	-/- desires	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
42	-/- influences	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43	divergent ideas	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
44	divergent interests	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
45	discord of action	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
46	discord of feeling	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
47	discord of effect	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
48	difficult existence together	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
49	opposing forces	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50	-/- groups	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+
51	-/- individuals	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
52	-/- military forces	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+
53	-/- people	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54	-/- countries	-	+	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-
55	-/- armies	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
56	opposing/incompatible persons	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
57	divergent / antithetical persons	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
58	men under arm	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
59	incompatible events	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
60	incompatible dates	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
61	a clash in two appointments	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
62	inner conflict	-	+	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
63	a state of mind	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
64	emotional state	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
65	emotional tension	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
66	psychic struggle	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
67	mental struggle	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-
68	struggle of mind	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
69	emotional disturbance	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
70	mutually exclusive impulses	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
71	mutually exclusive desires	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
72	mutually exclusive tendencies	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
73	opposing impulses	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
74	opposing demands	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-
75	incompatible needs	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
76	incompatible drives	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
77	indecision	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-

78	restlessness	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
79	uncertainty	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
80	distress	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
81	anxiety	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
82	disharmony	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
83	agony	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
84	conflict with death	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
85	striking	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-
86	dashing	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
87	collision of substances	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-
88	collision of moving bodies	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
89	conflict of elements	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
90	-/- waves	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
91	-/- particles in ebullition	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
92	striking of material bodies	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
93	-/- air currents	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
94	-/- parts of mechanism	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
95	opposition of characters and forces (work of drama)	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+

Ядро (9 словників) імені концепту КОНФЛІКТ в англійській мові складає ядерна лексема *disagreement, fight(ing), opposing ideas*.

Периферію 1 (у 8 словниках) складає лексема *opposing interests*.

Периферію 2 (у 6 словниках) складають лексеми *opposition, prolonged conflict, war*.

Периферію 3 (у 5 словниках) імені концепту КОНФЛІКТ в англійській мові складають наступні лексичні одиниці: *clash, incompatibility, (armed) struggle, (armed) battle, opposing/incompatible feelings, opposition of characters and forces (work of drama)*.

Периферію 4 (у 4 словниках): *argument, opposing needs, opposing groups, opposing countries*.

Периферію 5 (у 3 словниках): *open clash/fighting, strife, antagonism, opposing principles, opposing wishes, opposing individuals, opposing military forces, opposing/incompatible persons, incompatible events, inner conflict, striking*.

Периферію 6 (у 2 словниках): *collision of interests, interference, contest, struggling, controversy, opposing opinions, divergent / antithetical persons, incompatible dates, a clash in two appointments, a state of mind, emotional tension, mental struggle, opposing impulses, opposing demands, incompatible drives, collision of substances*.

Периферію 7 (у 1 словнику): *striving to oppose, striving to overcome, opposing operations, countervailing action, desperate conflict, hostile meeting, violent situation, combat, warfare, engagement, contention, quarrel, discord, opposing wills, opposing qualities, opposing desires, opposing influences, divergent ideas, divergent interests, discord of action, discord of feeling, discord of effect, difficult existence together, opposing forces, opposing people, opposing armies, men under arm, emotional state, psychic struggle, struggle of mind, emotional disturbance, mutually exclusive impulses, mutually exclusive desires, mutually exclusive tendencies, incompatible needs, indecision, restlessness, uncertainty, distress, anxiety, disharmony, agony, conflict with death, dashing, collision of moving bodies, conflict of elements, , conflict of waves, , conflict of particles in ebullition, striking of material bodies, striking of air currents, striking of parts of mechanism*.

Домінантною лексемою, яка репрезентує концепт КОНФЛІКТ є лексична одиниця CONFLICT. Згідно з результатами нашого дослідження дана лексема найістотніше вміщує у своєму змісті два поняття 1) “розходження, розбіжність, невідповідність; суперечність” – *disagreement*, що включає в себе ядерну сему *opposing ideas* “конфронтуючі ідеї” та першу периферійну сему *opposing interests* “конфронтуючі інтереси”; 2) “бітві, битва” – *fight(ing)*.

Зупинимося детальніше на вищезазначених компонентах ядра імені концепту КОНФЛІКТ та узагальнимо отримані дані для кращого розуміння понятійно-ціннісного змісту досліджуваного концепту.

Згідно з аналізом тлумачних словників ядерний компонент *fight(ing)* зображається як *hostile meeting, violent situation*, характеризується такими ознаками як *prolonged, desperate conflict, open clash / fighting* і відбувається між *opposing countries, opposing military forces, opposing forces, opposing people, opposing armies, men under arm*. *Fight(ing)* можна розглядати як узагальнене поняття, що включає в себе виділені нами компоненти, що виражаються наступними лексемами *war, (armed) struggle, (armed) battle, combat, warfare, engagement*.

Disagreement – розходження в ідеях, інтересах, почуттях, потребах, принципах, бажаннях, думках та іншому. Лексичні одиниці *ideas, interests, feelings, needs, principles, wishes, opinions* сполучаються з наступними прикмет-

никами *opposing* "конфронтуючі", *incompatible* "несумісні", *divergent* "розбіжні" і доповнюють понятійно-ціннісний зміст концепту КОНФЛІКТ. Розходження відбувається між *opposing groups*, *opposing individuals*, *opposing/incompatible persons*, *divergent / antithetical* "прямо протилежні" *persons*. **Disagreement** характеризується такими ознаками, як *angry*, *tense*.

Важливу роль у розумінні концепту КОНФЛІКТ окрім *disagreement* відіграють такі компоненти як *opposition* "опір, протидія", *incompatibility* "несумісність, невідповідність", *clash* "зіткнення, сутичка; конфлікт; розбіжність", *collision* "зіткнення, протиріччя (інтересів)", *argument* "суперечка, дискусія".

Домінанта *argument* "суперечка, дискусія" об'єднана нами у групу з наступних компонентів *contention* "розбрат, розбіжність; суперечка", *controversy* "суперечка, дискусія, полеміка, розбіжність у думках; сварка, суперечка", *strife* "суперечка; сварка; незгода", *quarrel* "суперечка; сварка; незлагода, розбрат".

Розглянемо лексему CONFLICT у значенні психічної боротьби *psychic struggle*, розумової боротьби *mental struggle*, емоційного стану *emotional state*, внутрішнього конфлікту *inner conflict*, що виникає внаслідок протидії між двома одночасними, але несумісними побажаннями чи стимулами *opposition between two simultaneous but incompatible wishes or drives*, потребами чи поривами *demands or impulses*, між взаємовиключними спонуканнями та бажаннями *mutually exclusive impulses, desires*, що веде до емоційної напруги *leading to a state of emotional tension*, і супроводжується нерішучістю, стурбованістю/занепокоєнням, невпевненістю, стражданням та тривогою *indecision, restlessness, uncertainty, distress and anxiety*.

Шляхом аналізу словникових тлумачень та компонентного аналізу значень імені концепту лексеми *conflict* ми з'ясували понятійно-ціннісний зміст концепту КОНФЛІКТ.

Таким чином, можна зробити висновок, що в основі компонентної структури концепту КОНФЛІКТ лежать як ядерні так і периферійні компоненти, що актуалізують поняттєво-ціннісний зміст концепту КОНФЛІКТ.

Перспективним вважаємо провести дослідження суміжних концептів *disagreement – opposition – incompatibility – clash – collision – argument* на матеріалі художніх чи публіцистичних творів.

Література:

1. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М. : МГУ, 1996. – 245 с.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
3. Cambridge Dictionary Online. Free English Dictionary and Thesaurus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/>
4. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ldoceonline.com/dictionary/conflict_1
5. MacMillan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/conflict>
6. Merriam-Webster's Online Dictionary 11th Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/>
7. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.etymonline.com/>
8. Oxford Advanced Learner's [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/dictionary/conflict>
9. Webster's Revised Unabridged Dictionary (1913 + 1828) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://machaut.uchicago.edu/?action=search&word=conflict&resource=Webster%27s&quicksearch=on>